

Hundee Iimaanaa 2ffaa-Malaaykotatti Amanuu

Description

Al-Imaanu bil Malaaâ€™ikati (Malaaykotatti Amanuu)

Maqaa Rabbii akkaan mararfataa, akkaan rahmata godhaa taâ€™een jalqaba. Waaâ€™ee iimaanaa fi hundeewwan isaa ilaalchise kutaalee darban keessatti ilaaluuf carraaqne jirra. Yaadachiisaaf **iimaana** jechuun qalbiin dhugaan amanuu, ergasii arrabaan dubbachuu fi qaaman hojii hojjachuun wanta qalbii keessa jiru dhugoomsudha. Iimaanni hundeewwan (arkaana) jaha akka qabu ilaalle jirra. Isaan keessaa tokkoffaa ilaalle turre. Innis, al-iimaanu billah (Rabbitti amanuu). Itti fufuun harâ€™a immoo kan ilaallu rukni (hundee) iimaanaa lammaffaati. Innis, Al-Imaanu bil Malaaâ€™ikati (Malaaykotatti Amanuu).

Malaaykonni uumamtoota geeybii irraa taâ€™anii fi Rabbiin yeroo hundaa gabbaraniidha. Malaykoonni ija keenya irraa dhokattoo kan taâ€™anii fi samii keessa kan jiraataniidha. Isaan amala gooftummaa fi gabbarummaa hin qaban. Kana jechuun, Gooftaa waa hundaa uumuu fi Ilaah (gabbaramaa) taâ€™uu hin dandaâ€™an. Rabbiin nuura (ifa) irraa isaan uume. Dandeetti ajaja Isaatiif masakamuu fi hojii irra oolchu kenneef. Wanta Rabbiin itti ajaje hunda ni hojjatu, hojii irra ni oolchu. Isa gonkumaa hin faallessan. Rabbiin ni jedha:

وَلَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ

عِبَادَتِهِ، وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ ﴿١٩﴾

Samii fi dachii keessa kan jiru hundi kan Isaati. Kanneen Isa bira jiran (Malaykoonni) Isa gabbaru irraa hin boonan, hin hifataniis.

يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾

Halkanii guyyaas [Rabbiin] qulqulleessu, hin boqataniis. • Suuratu Al-Anbiyaa 21:19-20

Malaykootatti amanuun hundee imaana keessaa tokkoodha. Malaaykotatti amanuu jechuun isaan jiraachu, hojii isaan hojjatanii fi amaloota isaanii dhugoomsu fi shakkii tokko malee itti amanuudha. ÆNamni malaaykonni hin jiranÆ™ jechuun morme, kaafira taÆ™a. Rabbiin akkana jedhee waan jiruuf:

﴿وَمَنْ يَغْفِرَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖٓ وَرُسُلِهٖٓ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ لَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيْدًا﴾

ÆNamni Rabbitti, Malaaykota Isaatti, Kitaabban Isaatti, Ergamtoota Isaatti fi Guyyaa Aakhiraatti kafare, dhugumatti jallinna fagoo jallatee jira.Æ• Suuratu An-Nisaa 4:136

WaaÆ™ee Malaykoota beeksisuu fi Isaanitti amanuu keessa ogummaa (hikmaa) jiru

Rabbiin hikmaa (ogummaa) Isaatiin ilmaan namaatif Ergamtoota (Rusuloota) sanyii isaanii irraa taÆ™an addunyaa fi Aakhiraan isaanii akka toltuuf erge. Ergamtoota ilma namaa irraa taÆ™anii fi Rabbiin jidduu Malaykoota ergaa geessan godhe. Malaykoonni kunniin Ergaa, seeraa fi danbii itti bulmaata hunda Rabbiin irraa fuudhun gara Ergamtootaatti geessu. Ergamtoonnis ergaa kana ilma namaatti geessu. Rabbiin subhaanahu wa taÆ™aala ni jedha:

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾

ÆAna malee haqaan gabbaramaan akka hin jirree akeekachiisaa, kanaafu anuma sodaadhaa.[jechuun] Malaykoota wahyiidhaan ajaja Isaatiin gabroottan Isaa keessaa nama fedhe irratti buusa.Æ• Suuratu An-Nahl 16:2

Kana jechuun ergaa fi beeksisa gara Ergamtootaatti akka geessan Rabbiin malaaykota ni erga. Hundee fi handhuurri ergaa ÆLaa ilaah illallah (Rabbiin malee haqaan kan gabbaramu hin jiru)Æ• kan jedhuudha.

Kanaafu, namni tokko Malaykootatti yoo hin amaniin, Æergaa Rabbiin irraa fuudhun gara Ergamtootaa kan geessu hin jiruÆ• jechuun mormaa jiraa jechuudha. Kuni immoo Rabbitti kafaruudha. Sababni isaas, ergaa kan geessu yoo hin jiraatin ergaan hin jiru jechuudha. Kuni karaa biraatiin Rabbiin ergaa homaatu ilma namaatti hin buusne jechuun mormuu fi kijibiisudha.

Malaaykootatti amanuun wantoota afur of keessaa qaba. Isaanis:

1ffaa: Malaaykonni jiraachutti amanuu

2ffaa: Maqaa isaanii kan beeknu kan akka Jibriili fi maqaa isaanii kan hin beekne guutumatti itti amanuu. Malaykootatti amanuu jechuun akka Gooftaa gabbaramuutti isaan ilaalu fi gabbaruu osoo hin taÆ™in, jiraachu, malaaykootaa fi gabroottan Rabbii taÆ™uu isaanitti amanuudha. Akka kiristaanotaa ykn namoota biroo ÆYaa Qiddus GabraÆ™eel (Jibriil) na gargaari, Qiddus GabraÆ™eel yifawwusih (si haa fayyisu)Æ• jechuun gonkuma malaaykoota hin gabbaruu (hin waaqefannu). GabraÆ™eel, yoo Rabbiin isa hin ajajiin, eessaa dhufee isaan gargaaraa ykn fayyisaa? Rabbii tokkicha kadhatuu dhiisanii maaliif malaaykaa waaÆ™ee isaanii quba hin qabne kadhatuu?

3ffaa: Sifaata (amaloota) isaanii irraa waan beeknutti amanuu. Amala akka Jibriil. Ergamaan Rabbii (SAW) amala ykn uumama Jibriil irratti uumame akka argan nutti beeksisu. Koola dhibba jaha bahaa fi dhiha dhokse qaba.

Malaaykaan ajaja Rabbiitiin gara boca dhiiraatti jijjiramuu danda’TMa. Akkuma Jibriil yeroo Rabbiin gara Mariyam ergu gara dhiira wal-qixxaa’TMa fi guutu ta’TMetti jijjirame. Akkasumas, yeroo gara Ergamaan Rabbii (SAW) sahaabota isaanii waliin osoo ta’TManuu itti dhufe, namtichi uffata adii qulqulluu uffate, rifeensi isaa garmalee gurraacha ta’TMee isaan fuunduratti mul’TMate. Mallattoon imalaa isarraa hin mul’TMatu, sahaaboota keessaa eenyullee isa hin beeku. Dhumarratti, Ergamaa Rabbii (SAW) waliin jilbifate taa’TMe. Ganaa isaa sarbaa irra gochuun waa’TMee Islaama, iimaanaa, ihsaanaa fi Guyyaa Qiyaamaa gaafate. Xumura irratti Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedha: **â€œInni Jibriili.**

Amantii keessan isin barsiisuuf kan dhufedha.• [Sahih Muslim 8 a](#)

Haaluma kanaan, malaaykoonni Rabbiin gara Nabii Ibraahiimi fi Luux erge suuraa dhiirotaatiin itti dhufan.

4ffaa: Hojiwwan isaanii keessaa hojiiwwan nuti beeknu kan ajaja Rabbiitin malaykoonni hojjatanitti amanuu. Kan akka halkanii guyyaa Rabbiin faarsu, hifannaa fi boqonnaa malee Isa gabbaruu fi kan biroo. Isaan keessaa malaykoonni gariin hojii addaa qabaachu danda’TMu. Fakkeenyaaf,

Jibriil wahyii irratti kan amiina ta’TMe (wahyii akka geessu amaanan kan itti kenname)- ergaa Rabbiin irraa fuudhun gara Ergamtoota Isaatti osoo homaa itti hin dabaliinii ykn hin hir’TMisin akkuma jirutti geessa.

Miikaa’TMiiil- ajaja Rabbiitiin rooba roobsu fi biqiltoota biqilchuu irratti kan bakka buufame (wakkalame).

Israafilee“ yeroo Qiyaaman dhaabattuu fi namoonni awwaalcha keessa ka’TMan, xuruumba akka afuufu kan bakka buufame.

Malakal Mawtâ“ yeroo du’TMaa ruuhi baasu ykn qabuu irratti kan bakka buufame

Maalik“ waardiya ibidda Jahannam kan ta’TMeedha.

Malaykoota hojii ilmaan Aadam eegu fi barreessu irratti bakka buufaman. Nama hundaaf malaykoota lamatu jira. Tokko gara mirgaatin, kan biraa immoo gara bitaatin.

Malaykoota nama du’TMe yommuu qabarii keessaa kaa’TMamu gaafi isa gaafachuu irratti bakka buufaman. Malaykoonni lama dhufanii waa’TMee Rabbii isaa, amantii fi Nabiyyii isaa gaafatu.

Haqiiqaa fi Sifaata (Amaloota) Malaaykotaa

Ergamaa Rabbii (SAW) irraa wanta nutti dhufee malee haqiiqaa (akkaataa dhugaa) malaaykotaa beeku hin dandeenyu. Sababni isaas, malaaykonni addunyaa geeybi (ijaan hin mul’TManne) keessaa waan ta’TManiif miirota keenyan isaan dhaqqabu hin dandeenyu. Kanaafu, amantii keenyaf wanta Qur’TMaanaa fi hadiisa sahiih ta’TMan keessatti dhufe irratti of daangeessuun nu gaha. Sifaata (amaloota) malaaykota Qur’TMaanaa fi hadiisa keessatti dhufan keessaa muraasni isaanii kanneen armaan gaditi:

1-Malaykoonni nuur (ifa) irraa kanneen uumamaniidha. Aa’TMishaan akka gabaastetti, Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: **â€œMalaaykonni ifa irraa uumaman, Jinnoonni laboobaa ibiddaa aara hin qabne irraa uumaman, Aadam immoo [Qur’TMaana keessatti] wanta isiniif ibsame irraa**

uumame.â€• [Sahih Muslim 2996](#)

2-Malaykoonni nu waliin taâ€™TMuu dandaâ€™TMu garuu isaan hin agarru. Yeroo tokko tokko Malaaykaan Jibriil ergaa Rabbiin irraa fuudhe gara Ergamaa Rabbitti yommuu fidu namoonni Ergamaa Rabbii (SAW) waliin taaâ€™TMan hin argan. Aaâ€™TMishaa irraa akka gabaafametti, ishiin (Aaâ€™TMishaan) akkana jette, â€œErgamaan Rabbii (SAW) ni jedhe, â€œ**Kuni Jibriili, salaama sirratti qaraâ€™TMa (nageenya si gaafata)**, Anis ni jedhe, â€œIsarrattis nageenyi fi rahmanni Rabbii haa jiraatu.â€• Aaâ€™TMishaan itti dabaluun akkana jette, â€œWanta nuti hin argine Ergamaan Rabbii (SAW) ni argu.â€• [Sahih al-Bukhari 6201](#)

3-Malaaykonni wanta tokko fakkaachu fi boca namaatti jijjiramuu irratti Rabbiin dandeetti kenneefi jira. Akkuma irrannatti jenne, Malaykaan Jibriil dhiira bareedaa fi guutuu fakkaachun gara Mariyam dhufe. Akkasumas, uffata adii uffachuu fi rifeensi isaa gurraacha mallattoon imalaa kan irratti hin mulâ€™TManne taâ€™TMee gara Ergamaa Rabbii (SAW) fi sahaaboota isaa dhufe.

4-Sifaata (amaloota) isaanii keessaa kan biroo dandeetti guddaa fi raajii taâ€™TMee qabu- Qurâ€™TMaanaa fi hadiisa keessatti Rabbiin malaaykotaaf dandeetti ajaaâ€™TMibaa akka kenneef mirkanaaâ€™TMee jira.

Isaan keessaa lakkoofsan xiqqaa haa taâ€™TManii malee Arshii guddaa samii nu olii caalu baadhatu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™TMaalaa ni jedha:

وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ ۝١٦

â€œSamiinis ni baqaqxi, kanaafu, ishiin Guyyaa san laaftudha.

وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمْنِيَةٌ ۝١٧

Malaykoonnis daangawwan ishii irratti taâ€™TMu. Arshii Gooftaa keetii Guyyaa san [malaaykota] saddeetu gubbaa isaaniitti baadhata.â€• Suuratu Al-Haaqqah 69:16-17

Ammas, isaan keessaa malaayka xurumba afuufun wantoonni dachii fi samii keessa jiran itti dhumantu jira. Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™TMaala) akkana jedha:

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ إِلَّا مَنْ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۝٦٨

شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخْرَىٰ فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ۝٦٨

â€œXurumbaan ni afuufama. Warrii samii keessaatii fi warri dachii keessa jiran hunduu ni dhumu, nama Rabbiin fedhe malee. Ergasii yeroo biraas ni afuufama. Yeroma san isaan dhaabbatanii kan ilaalan taâ€™TMu.â€• (suuratu az-Zumar 39:68)

5-Sifaata (amaloota) malaaykoota keessaa kan biraa malaaykonni kan wal hin fuunee fi wal hin horreedha. Garuu gabrootan Rabbiiti. Kana jechuun wal-hormaataf qunnamtii tokko osoo hin godhin warra Rabbiin uumedha. Dhugumatti, Rabbiin kaafiroota malaaykoota dubartii godhan balaleefatee jira. Dubbii kijibaa kanaaf Guyyaa Qiyaamaa akka gaafataman waadaa galeefi jira. Rabbiin subhaanahu akkana jedha:

وَجَعَلُوا الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبْدُ الرَّحْمَنِ إِنِثًا أَشْهَدُوا
خَلْقَهُمْ سَتُكَبُّ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْأَلُونَ ﴿١٩﴾

â€œMalaykoota gabroota Ar-Rahmaan taâ€™TM an dubara taasisan. Sila yeroo isaan uumaman bira jiran moo? Ragaan isaanii ni galmaaâ€™TM a, isaan ni gaafatamus.â€• Suuratu Az-Zukruuf 43:19

Qabxiilee ijoo Barruu tanaa:

â€™TM|Malaykoonni uumamtoota ija keenyatti hin mulâ€™TM annee fi kan Rabbiin nuura (ifa) irraa isaan uumedha.

â€™TM£Malaaykonni gabrootan Rabbi kabajamoo fi badii irraa qulqulluu kannneen taâ€™TM aniidha. Yeroo hundaa Rabbiin gabbaruu fi Isa faarsu. Hojii kana irraa gonkumaa hin dadhaban, hin hifatan. Uumamni isaanii Rabbiin gabbaruu fi Isaaf ajajamuu qofa waan taâ€™TM eef. Isaan amala Rabbiin faallessuu fi badii hojjachuu hin qaban.

â€™TM¥**Malaaykotatti amanuu** jechuun jiraachuu isaanitti, hojii isaanitiitti fi amaloota isaanitti amanuudha.

â€™TM|Malaaykotatti amanuun hundeewwan (harkaana) iimaanaa keessaa tokko yommuu taâ€™TM u namni malaaykotatti kafaree, Islaama keessaa baha.

â€™TM Malaaykoonni kanneen wal fuudhanii fi wal horan osoo hin taâ€™TM in uumamtoota Rabbiin uumedha.

â€™TM|Malaaykonni amala gooftummaas taâ€™TM i amala gabbarummaa hin qaban. Kana jechuun isaan gooftaa waa hundaa uumee fi kanneen gabbaraman taâ€™TM uu hin dandaâ€™TM an. Hundema wanti uumame Gooftaa gabbaramuu taâ€™TM uu dandaâ€™TM aa?

â€™TM|Kanarraa kaâ€™TM uun, warroonni malaaykoota akka Jibriil (Gabraâ€™TM eel) fi Mikaaâ€™TM elin gargaarsaf kadhatan, dogongora guddaa keessa akka jiran hubachuun ni dandaâ€™TM ama. Sababni isaas, gargaarsa kan kadhatan, kadhaa san kan dhagayuu fi wanta kadhatame hojjachuu irratti dandeetti kan qabu taâ€™TM uu qaba. Gabraaâ€™TM elii fi Mikaaâ€™TM el immoo kadhaa namoota kanaa quba hin qaban.

â€™TM|Rabbiin Guyyaa Qiyaamaa akkana jechuun malaaykota gaafata:

﴿وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ
كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ وَلِيِّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ
كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِنَّ مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾﴾

â€œGuyyaa [Rabbiin] hunda isaanii walitti qabee, ergasii malaaykotaan, â€œSila isaan kun isin gabbaraa (waaqefataa) turanii?â€• jedhu, [dubbaddhu].â€•

Malaaykonnis ni jedhu: â€œAti Qulqulloofte! Gargaaraan keenya isaan osoo hin taâ€™TM in Sima qofa. Lakki, isaan Jinnii gabbaraa (waaqefataa) turan. Irra hedduun isaanii isaanitti amanu.â€• Suuratu Saba 34:40-41

Kitaabban wabii:

[Al-Imaanu haqiiqatuh, khawaarimuh, nawaaqiduh inda ahli sunnati wal jamaa€™a](#)-fuula 257 Abdullah bin Abdulhamid Al-Asarii

Arabic: [Sharih Usuuli salaasa](#) Fuula 90-92 Ibn Useymiin

[al-aqiidatul Islaamiyyatu wa ususuhaa](#) By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 235-239

Date Created

August 26, 2018

Author

admin